

TÜRKİYE'NİN ENERJİ ARZI GÜVENLİĞİ KAPSAMINDA KAYNAK ÇEŞİTLİLİĞİNİ ARTIRMA POLİTİKASI: TÜRKMENİSTAN İLE ENERJİ ALANINDA İŞBİRLİĞİ

Bekir Caner ŞAFAK

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2025 / 13

08.04.2025

21inci yüzyılla beraber enerji güvenliği kavramının sahip olduğu boyut ve kapsam genişlemiştir. Enerji güvenliği tanımı, enerji akışında üretici kaynaklı herhangi bir sebeple oluşan aksamayla nasıl mücadele edileceğinden, enerji arz zincirinin altyapı da dahil olmak üzere nasıl korunacağına kadar geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Enerji güvenliği, hem arz eden ülkeleri hem talep eden ülkeleri hem de enerji sevkiyatı güzergahındaki ülkeleri ilgilendirmektedir. Enerji kaynakları ile güzergahlarının çeşitlendirilmesi, enerji güvenliğinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Enerji alanında tek bir ülke veya bölgeye bağımlı olmak, ekonomik ve stratejik açıdan riskler barındırmaktadır. Bu sebeplerle Avrupa Birliği (AB), enerji arz çeşitlendirilmesini hedeflemekte ve Rusya haricindeki kaynaklara yönelmektedir. Petrol ve doğalgaz başta olmak üzere kaynak çeşitlendirilmesine yönelik bu hedef, Hazar bölgesi kaynaklarını öne çıkarmaktadır. AB, Hazar Denizi ve Orta Asya kaynaklarının Avrupalıya sevkini öngören yatırımları desteklemektedir. Bu bakımdan Hazardaki enerji kaynaklarının Avrupa için önemli bir alternatif teşkil ettiği açıktır. Bu güzergah üzerinde yer alan konumu Türkiye'nin Avrupa enerji arzı güvenliğinin güçlendirmesindeki ve kaynak çeşitlendirmesinin artırmadaki stratejik önemini gözler önüne sermektedir. Kaynak ülkelerle Avrupa arasında bir köprü teşkil eden jeopolitik yeri ve önemli enerji pazarlarından biri olması, Türkiye'yi bölgesel enerji politikaları ve stratejilerinde merkez bir konuma yerleştirmektedir. Türkiye, bu nedenle Hazardaki hidrokarbon kaynakların düşük maliyetlerle tüketim merkezlerine sevkiyatını sağlayacak boru hattı projelerini desteklemektedir. Türkiyeden geçen ve geçecek doğalgaz taşıma hatları, Avrupalının enerji arzı güvenliğini güçlendirmektedir.^[1]

Güney Gaz Koridoru, yalnız Güneydoğu Avrupalının değil tüm ABnin enerji arzını artıran ve çeşitlendiren bir güzergahtır. 2020 yılı sonundan itibaren bu güzergah üzerinden Azerbaycandaki Şah Deniz sahasından Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) ve Trans Adriyatik Boru Hattı (TAP) vasıtasıyla Avrupa pazarlarına gaz sevkedilmektedir.

Bununla beraber Türkmen gazının ihracatını mümkün kılacak Trans-Hazar Boru Hattının (TCP) da bu koridora dahil edilmesi planlanmaktadır.[2] Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında alternatif kaynak arayışına giren Avrupa ülkeleri gibi Türkmenistan için de gaz pazarını çeşitlendirmek önem arz etmektedir. Dünyanın dördüncü en büyük doğalgaz rezervine sahip olan Türkmenistanın uzun vadeli hedefi gaz ihracatını artırmak olup, bu konudaki kaynak potansiyeli de büyüktür. Mevcut durumda Türkmenistan senede yaklaşık 40 milyar metreküp gaz ihraç etmekte ve bu ihracatın yaklaşık 35 milyar metreküpü Çine gerçekleşmektedir. Çinin Türkmenistanın en büyük gaz alıcısı olması, fiyatlandırma dinamiklerini kontrol etmesi anlamına gelirken gaz ithalatını azalttığı takdirde de bu durum Türkmenistanın ekonomisi için potansiyel bir risk oluşturmaktadır. Bu sebepler dolayısıyla Türkmenistan, gaz ihracat pazarlarını çeşitlendirmeyi ve yeni alıcılar bulmayı amaçlamaktadır.[3]

Türkmenistanın gaz ihracatını çeşitlendirme hedefi, onu alternatif güzergahlar oluşturmaya itmektedir. Güney Asya pazarında etkin olma hedefindeki Türkmenistan için TAPI (Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan Doğalgaz Boru Hattı) projesi, Türkmen gazının Doğu pazarlarına ulaştırılması için alternatif bir çıkış noktası vazifesi görse de Hindistan ile Pakistan arasındaki anlaşmazlıklar, bölgesel çatışmalar ve finansman sorunları projenin hayata geçirilmesinde zorluklar meydana getirmektedir. Türkmenistan için bu bağlamda önde gelen proje TCPdir. Bu hattın Avrupaya ulaştırılmasında en uygun alternatif de TANAP ve TAPa bağlantısı olan Güney Kafkasya (Bakü-Tiflis-Erzurum) Doğalgaz Boru Hattına eklenmesi olacaktır. Trans-Hazar Boru Hattının hayata geçirilmesi durumunda Avrasya enerji güvenliğinin sağlanmasına somut bir katkı sağlanmış olacaktır. ABnin gaz tedarikini çeşitlendirme stratejisi göz önüne alındığında Türkmen gazının TANAP ile bütünleşmesi, kayda değer bir seçenek olmaktadır. Azerbaycan, halihazırda ABnin enerji ihtiyacını çeşitlendirmesi için önemli bir aktör olsa da tek başına bu ihtiyacı karşılayabilecek düzeyde üretime sahip değildir. Dolayısıyla Türkmen gazının da bu koridora dahil edilmesi, uygun bir seçenek olarak önem kazanmaktadır.[4] TCPnin hayata geçirilmesi ve Güney Gaz Koridoru ile bütünleşme, Türkmenistanın ekonomisi için büyük önem arz etmektedir.

1990lı yıllara dayanan TCP projesi[5] için o dönem Bakü ile Aşkabat arasında Hazar Denizindeki sorunlu gaz yataklarının statüsü ve Hazar kara suları sınırlarının çözümlenmemiş hukuksal durumu güçlükler meydana getirmiştir. Hazar Denizinin statüsü, kıyıdaş 5 devletin 12 Ağustos 2018de Aktauda imzaladıkları Hazar Denizinin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ile çözüme kavuşturulmuştur. Bu belgeye göre özel statüye haiz kapalı bir deniz olarak tasdik edilen Hazar Denizinin tabanından geçecek boru hatları için kıyıdaş tüm devletlerin değil, hattın geçeceği ülkelerin onayı yeterli görülmüştür. Bunun akabinde Azerbaycan ile Türkmenistan arasında 21 Ocak 2021 tarihinde Hazar doğalgaz yatağının ortak keşfine ve geliştirilmesine dair hükümetlerarası bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Bu işbirliği, Trans-Hazar Doğalgaz Boru Hattı projesinin hayata geçirilmesi ve Hazara kıyıdaş ülkelerin ekonomik kalkınması için önemli bir adımı teşkil etmiştir. Böylece TCP projesinin hayata geçirilmesi için kıyıdaş ülkeler arasında hukuksal veya devletlerarası bir engel kalmamış görülse de bazı belirsizlikler giderilememiştir. Bu bağlamda, TCPnin gerçekleştirilmesine dair finansman sorunu haricinde oluşabilecek sorun, Moskova ile Tahranın projeye karşı çıkma olasılığıdır. Rusya ve İran, içerisinde yer

almadıkları bu tür projelere tarihsel olarak bakıldığında karşı çıkmışlardır.[6]

Türkiye ile Türkmenistan arasında enerji alanındaki işbirliğine yönelik yakın dönemdeki somut gelişme doğalgaz tedarikine ilişkin anlaşma olmuştur. Anlaşma kapsamında Türkmenistan doğalgazının sevkiyatı, 1 Mart 2025 tarihinde başlamıştır. Türkmenistan gazı, önce Dauletabad-Sarakhs-Khangiran boru hattı vasıtasıyla İrana sevkedilecek, ardından *swap* yöntemi ile Türkiye'ye iletilecektir.[7] Bu gelişme Türkiye'nin jeopolitik konumunun sağladığı stratejik önemi artırdığı gibi bölgesel enerji merkezi olma hedefini de pekiştirmiş ve enerji tedarikindeki kaynak çeşitlendirmesini genişletmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının yaptığı açıklamada gaz akışı miktarının artırılması ve ilerleyen safhada Hazar geçişli bir boru hattı ile sürecin bir üst noktaya taşınmasının hedeflendiği de vurgulanmıştır.[8] Aşkabat'taki Barış ve Güvenlik Yılı: Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Bölgesel Ekonomik İşbirliği Uluslararası Konferansı'nda da bu gelişmenin Türkiye'nin doğalgaz arzını çeşitlendirmesinin yanısıra Türkmenistan doğalgazının Avrupa'ya sevkiyatı açısından da büyük önem taşıdığı kayda geçirilmiştir.[9]

Ankara ile Aşkabat arasındaki enerji anlaşması bu alanda başlangıç olarak önemli bir adımı teşkil etse de İranın transit ülke olarak aracılık etmesi, bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Gaz altyapısındaki teknik sınırlılıklar ve ülke içi gaz üretimindeki süreli düşüşler gibi sebepler İranın Türkiye'ye gerçekleştirdiği gaz arzında kesintilere yol açabilmektedir. Dolayısıyla yeni *swap* anlaşmasında da benzer kesintilerin yaşanması mümkündür. Bir diğer potansiyel kısıtlama da İran enerji sektörüne ek ABD yaptırımlarının uygulanması olasılığıdır. Türkmenistan için orta vadede mümkün olan asıl önemli seçenek ise yukarıda da bahsedildiği gibi Hazar Denizinden boru hattı vasıtasıyla Türkiye'ye ve Avrupa'ya gerçekleştirilecek gaz ihracatıdır. Her ne kadar Hazar Denizinin hukuksal statü sorunu çözülmüş olsa da hala bu projenin gerçekleştirilmesinin önünde Aşkabatın izalasyonist politikaları, Hazardaki kırılgan ekosistemi gerekçe gösteren Rusya ile İranın muhalefeti, ÇHCnin Türkmenistanın enerji sektörü üzerindeki güçlü nüfuzu ve deniz dibinden boru hattı inşa etmenin yüksek maliyeti gibi güçlükler bulunmaktadır. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda Türkmen gazının İran üzerinden ihraç edilmesinin teknik ve güvenlik açısından bazı kısıtlılıkları bulunsa da Türkiye açısından kısa vadede en uygulanabilir seçenek olarak gözükmektedir ve daha büyük çaplı projeler için de bir başlangıç mahiyetindedir.[10]

Uzun vadede gerekli altyapı yatırımları yapıldığı takdirde Türkmenistandan Türkiye'ye gerçekleşecek doğalgaz tedarik kapasitesinin artırılması mümkün hale gelebilecektir. Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının açıklamasına göre iki ülke önümüzdeki 20 yıl içerisinde yıllık 15 milyar metreküp gaz ticaret hacmine sahip olmayı hedeflemektedir ve bu hedefin gerçekleşebilmesi ancak TCP boru hattı ile mümkün hale gelebilecektir.[11] Türkmenistanın Avrupa pazarına erişimi için en uygun ve gerçekçi alternatifin Türkiye üzerinden gaz ihracatını artırması olduğu açıktır.

Sonuç olarak, Türkiye ile Türkmenistan arasında enerji alanındaki işbirliğinin gelişmesi, Türkiye'nin enerji güvenliği açısından kaynak ve güzergah çeşitliliğini artırırken Türkmenistanın da gaz ihracatını çeşitlendirecektir. Böyle bir gelişme Türkmenistanın Çine bu alanda olan bağımlılığını azaltabileceği gibi Avrupa pazarına erişim fırsatını da

yaratacaktır. İki ülke arasında başlangıç olarak olumlu olan bu adımın bir ileri sayfaya taşınarak Trans-Hazar boru hattının hayata geçirilmesine yönelik söylem düzeyindeki iyi niyet beyanlarının ötesinde somut adımlar atılması ve boru hattının bir an önce hayata geçirilmesi için çalışmalara hız verilmesi önem kazanmaktadır.

[1] Güler, Ayşegül. Avrupa Enerji Arz Güvenliğinin Sağlanmasında Türkiye'nin Stratejik Önemi. *Karamanoglu Mehmetbey University Journal of Social & Economic Research / Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 26, no. 46 (June 1, 2024): 455 <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=b12583e0-1c66-3bf8-9c56-5137df74be84>.

[2] Zhiznin, Stanislav, and Velislava Dineva. The Role of Gas Interconnections in the Energy Security of South-East Europe. *Economic Studies* 31, no. 6 (November 1, 2022): 38 <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=b160efc4-dcd3-3c6a-939b-b5846113b932>.

[3] Bakhtiyar Mammadov, Oğuzhan Akyener: Türkiye ready to import up to 65 billion cubic meters of gas from Turkmenistan [INTERVIEW/News.Az](https://news.az/news/-oguzhan-akyener-turkiye-ready-to-import-up-to-65-billion-cubic-meters-of-gas-from-turkmenistan-interview), 24 Şubat 2025, <https://news.az/news/-oguzhan-akyener-turkiye-ready-to-import-up-to-65-billion-cubic-meters-of-gas-from-turkmenistan-interview>.

[4] Ketenci, Ayşegül. Rusyanın Ukrayna Müdahalesi (2022) ve Küresel Enerji Rekabetinin Yeni Odağı: Türkmenistan Doğal Gazı. *Current Perspectives in Social Sciences* 28, no. 4 (December 1, 2024): 629-40. doi:10.53487/atasobed.1419312.

[5] ŞAFAK, Bekir Caner. 2025. "TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL ENERJİ MERKEZİ OLMA HEDEFİ DOĞRULTUSUNDAKİ GELİŞMELER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 4. Şubat 21. Erişim Nisan 03, 2025. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-NIN-BOLGESEL-ENERJI-MERKEZOLMA-HEDEFI-DOGRULTUSUNDAKI-GELISMELER>.

[6] Kanapıyanova, Zhuldyz. Türkmenistanın Doğal Gaz İş Birlikleri ve Projeleri. *Üsküdar University Journal of Social Sciences*, no. 15 (November 1, 2022): 225 [doi:10.32739/uskudarsbd.8.15.112](https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.8.15.112).

[7] Turkmen natural gas set to reach Türkiye on March 1, *Anadolu Agency*, 28 Şubat 2025, <https://www.aa.com.tr/en/energy/energy-diplomacy/turkmen-natural-gas-set-to-reach-turkiye-on-march-1/47784>.

[8] Sevgi Ceren Gökkoyun, Bakan Bayraktar, petrol ve doğal gaz arama çalışmalarında yeni bir döneme girildiğini söyledi, *Anadolu Ajansı*, 13 Mart 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-bayraktar-petrol-ve-dogal-gaz-arama>

[9] Başak Erkanan, Bakan Bayraktar: Türkmenistan ile petrol ve doğal gaz sahalarının geliştirilmesinde ortaklıklar kurmak istiyoruz, Anadolu Ajansı, 19 Mart 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-bayraktar-turkmenistan-ile-petrol-ve-dogal-gaz-sahalarinin-gelistirilmesinde-ortakliklar-kurmak-istiyoruz/3514117>.

[10] Fuad Shahbazov, Türkiye-Türkmenistan Gas Deal Opens Possibilities for New Routes, *Eurasia Daily Monitor*, 20 Mart 2025, <https://jamestown.org/program/turkiye-turkmenistan-gas-deal-opens-possibilities-for-new-routes/>.

[11] Catherine Putz, Turkmenistan Settles Gas Swap Deal With Türkiye, Iran, *The Diplomat*, 12 Şubat 2025, <https://thediplomat.com/2025/02/turkmenistan-settles-gas-swap-deal-with-turkiye-iran/>.

Yazar Hakkında :

Bekir Caner ŞAFAK, 2022 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur. 2023 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde başladığı Siyaset Bilimi tezli yüksek lisans programına devam etmektedir.

Lisans öğrenimi sırasında sırasıyla AVİM (2021), T.C. İçişleri Bakanlığı (2021) ve T.C. Ankara Valiliği'nde (2022); mezun olduktan sonra da Erasmus+ programı çerçevesinde Finlandiya'nın Helsinki şehrinde özel bir şirkette olmak üzere staj faaliyetlerinde bulunmuştur.

Şafak, Aralık 2024 tarihinden bu yana AVİM Misafir Araştırmacısıdır.

Atıfta bulunmak için: ŞAFAK, Bekir Caner. 2025. "TÜRKİYE'NİN ENERJİ ARZI GÜVENLİĞİ KAPSAMINDA KAYNAK ÇEŞİTLİLİĞİNİ ARTIRMA POLİTİKASI: TÜRKMENİSTAN İLE ENERJİ ALANINDA İŞBİRLİĞİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 13. Nisan 08. Erişim Nisan 26, 2025. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-NIN-ENERJI-ARZI-GUVENLIGI-KAPSAMINDA-KAYNAK-CESITLILIGINI-ARTIRMA-POLITIKASI-TURKMENISTAN-ILE-ENERJI-ALANINDA-ISBIRLIGI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır